
Oikeisto — äärioikeisto — fasistit

Tutkijaliiton hallitus hyväksyi kokouksessaan 3. 12. 1977 teesit fasistisista ilmiöistä Suomessa. Ne kuuluvat seuraavasti:

1.

Fasistien toimeenpanema tihutyö kirjapaino Kursiivissa oli useimmille yllätys. Se oli teko, jollaista ei ole sattunut vuosikymmeniin. Monet ovat sanoneet, ettei tekoa pidä y l i a r v i o i d a, koska se on niin poikkeuksellinen. Suuressa osassa lehdistöä on teosta pyritty tekemään epäpoliittinen, jopa kääntämään kommunisteihin kohdistettu tihuteko kommunisteja vastaan.

Juuri siksi, ettei tätä tekoa yleisesti uskottu mahdolliseksi, ei ole oikeutta a l i a r v i o i d a sitä. Huolestuttava ei ole ainoastaan teko itse, vaan suurelta osin myös sen lehdistössä saama vastaanotto.

2.

Kun fasismista puhutaan, ihmiset usein ajattelevat fasistista valtiota tai fasistisen valankaappauksen uhkaa. Tällä perusteella on helppo sanoa, ”ettei Suomessa ole fasismia”. Mutta tosiasia on, että Suomessa on fasistisia ilmiöitä: järjestöjä, toimintaa, jopa terroria. Tyhjästä nämä ilmiöt eivät ole syntyneet. Ne ovat osa kapitalismin kriisin luonnekuvaa, kriisin äärimmäisin ilmenemismuoto.

3.

Fasismin historia ei päättynyt Nürnbergin oikeudenkäyntiin. On maita, joissa vallitsee fasistinen tai puolifasistinen järjestelmä. Länsi-Euroopassa fasistiset ilmiöt ovat viime vuosina lisääntyneet.

Taloudellinen lama, joukkotyöttömyys, demokratian kaventuminen ja näköalattomuus antavat leimaa elämälle kapitalistisissa maissa. Kapitalismin taloudellinen, poliittinen ja henkinen kriisi luo maaperää fasististen ilmiöiden kasvulle ja niiden hyväksikäytölle.

Useissa maissa — mm. Italiassa — fasistien tarkoituksena on luoda pelon ja epävarmuuden ilmapiiri, jotta voitaisiin tehdä selvää koko demokratiasta. Vielä useammassa maissa poliittisen taantumuksen tarkoituksena on luoda tilanne, jossa voitaisiin turvautua ”vahvaan valtioon” tai ”vahvaan mieheen”. Kaikki terrorismi ja fasistiset ilmiöt palvelevat tätä pyrkimystä.

4.

Monet ajattelevat, että nykyiset fasistiset ilmiöt maassamme ovat jotain täysin vierasta ja että ne kuuluvat kokonaan kansallisen elämämme ulkopuolelle. On kuitenkin muistettava, että fasistinen hegemonia Suomessa 1920- ja 1930-luvulla kohosi nimenomaan kansalliselta maaperältä.

Kaikille elämänaloille vyöryvä oikeistoaalto etenee maassamme. Siihen kuuluvat monopolipääoman kiristynyt ote työtätekeviin nähden, demokraattisten oikeuksien ja vapauksien kaventuminen, antikommunismi ja neuvostovastaisuus, työläisten ja työväenjärjestöjen ”liiallisten vaatimusten” asettaminen nykyisen kriisin syyksi, syrjintä tieteen ja kulttuurin piirissä jne. Fasistiset ilmiöt eivät ole sama asia kuin tämän hetken oikeistoaalto yleensä, mutta ne eivät ole myöskään mitään täysin erillistä siihen nähden.

Tämän päivän fasistiset ilmiöt Suomessa näyttävät monessa suhteessa vanhan fasismin typerältä kopioinnilta. Mutta niiden objektiivinen merkitys on tarjota oikeistovoimille eräänlainen osoitin siitä, miten pitkälle hyökkäyksissä demokratiaa, työtätekevien etuja ja oikeuksia sekä neuvostoystävyvyyden politiikkaa vastaan voidaan vaaratta edetä.

5.

Fasismien historia on myös fasismien jatkuvan aliarvioinnin historiaa.

Historiallinen kokemus velvoittaa vastustamaan fasismia sen kaikissa ilmenemis-
muodoissa. Tässä mielessä ei ole oikeutettua tehdä eroa syntymässä olevan ja kypsän
fasismien välillä, ei hullun ja viisaan tai pienen ja suuren fasismien välillä. Kokemus
osoittaa, ettei fasistisia ilmiöitä voida estää odottamalla niiden päättyvän itsestään.

Fasistiset ilmiöt saavat henkisen kasvualustansa sokean antikommunismien ja neu-
vostovihan, kulttuuribarbarian ja väkivallan ihannoinnin aineksista. Erityinen vastuu
fasististen ilmiöiden estämisessä on henkisen työn tekijöillä tieteen, kulttuurin, kasva-
tuksen ja joukkotiedotuksen piirissä.

6.

Fasistiset ilmiöt Suomessa ovat tosiasia. Fasistisia ilmiöitä vastaan on taisteltava, sa-
moin niitä aineellisia ja henkisiä ehtoja vastaan, jotka tekevät fasismien ja vastaavat
taantumusilmiöt mahdollisiksi.

1930-luvulla kommunistit, vasemmistolaisen työväenliikkeen edustajat ja porvarilli-
set demokraatit kävivät fasismia vastaan lähinnä puolustustaistelua. Tällä hetkellä ti-
lanne on toinen, koska voimasuhde maailmassa ja Suomessa on toisenlainen. Fasistiset
ilmiöt voidaan lyödä jo alkuunsa. Se on mahdollista, jos fasististen ilmiöiden olemas-
saolo vain tunnustetaan ja jos niitä halutaan yhteisvoimin vastustaa.

Kaikkien rehellisten demokratiaa ja humanismia kannattavien ihmisten on tehtävä
tilinsä selväksi fasististen ilmiöiden kanssa. Se on jokaisen todellisen demokraatin —
toimi hän sitten ruumiillisen tai henkisen työn piirissä — demokraattisuuden mitta.
Mutta samalla on kysymys myös laajemmasta, nimittäin siitä, ovatko demokratian
puolustajat valmiita kamppailemaan kaikkia niitä taantumuksellisia tendensejä ja
pyrkimyksiä vastaan, joiden äärimmäinen ilmenemismuoto fasismi on.

Tätä kirjoitettaessa oikeudenkäynti Tiedonantajan kirjapainon murhapol-
toon syyllistyneitä fasisteja vastaan on juuri käynnissä. Mutta se ei merkitse, et-
tä asia olisi loppuun käsitelty ja voisimme rauhassa mennä nukkumaan unoh-
taen koko tapahtuman. Ei riitä fasististen järjestyksen lopettaminen,
vaan myös fasistinen toiminta on estettävä. Ja fasistisen toiminnan estä-
minen edellyttää fasistien taustavoimien paljastamista. "Fasistien
taustavoimat paljastettava", ovat vaatineet monet henkilöt ja järjestöt oikeu-
denkäynniltä. Se on oikea vaatimus, jonka täyttäminen viime kädessä muodos-
taisi esteen marraskuisen tapahtuman toistumiselle.

Kuluneina viikkoina on saatu joukko opetuksia siitä, miten eri tahoilla suh-
taudutaan fasistisiin ilmiöihin. Olemme saaneet sekä miellyttäviä että vähem-
män miellyttäviä kokemuksia. Edellisiin kuuluvat monien työväenjärjestöjen ja
joukkojärjestöjen tiukka reagointi, kirjailijoiden ja taiteilijoiden laaja solidaari-
suus. Uusi Suomi pyrki kaikin tavoin epäpolitisomaan teon ja nosti velton tun-
nuksen "ennaltaehkäisevän palontorjunnan tehostamisesta". Helsingin Sano-
mat käytti tilaisuutta hyväkseen hyökäten ei suinkaan rikoksen tekiötä
vaan rikoksen kohdetta vastaan. Vieläkin pitemmälle meni Ilta-Sanomien.
Lehti kirjoitti unohtumattoman arvion: "Kun on kysymys Tiedonantajasta,
niin on myös otettava huomioon sellainen mahdollisuus, että tihutyö olikin

omien järjestämä laajempia tavoitteita silmälläpitäen. — Stalinistien keskuudessa on sanottu, että tällaista osattiin odottaa. Se on totta. Lehden kirjoittelu on ollut niin provosoivaa ja sellaista myyräntyötä, että toisilla ääriaineiksilla on ilmeisiä vaikeuksia sietää ajatusta tällaisesta demokratian väärinkäytöstä (!). Stalinismin ja natsimielisyyden henkinen yhteys on hyvin läheistä laatua, molemmat ovat tunnetusti armottoman suvaitsemattomia muita kohtaan. Kummallakaan ei voi olla sijaa suomalaisessa, moniarvoisessa ja demokraattisessa yhteiskunnassa.” Tämä Ilta-Sanomien jälkikirjoitus 29. 11. edustaa ns. vapaan länsimaisen tiedonvälityksen pohjimmaista noteerausta pitkiin aikoihin. Onneksi on kuitenkin todettavissa, etteivät kaikki porvarilliset piirit reagoineet tällä tavoin kylmän sodan asemista. Hufvudstadsbladet otti kantaa porvarillis-demokraattisessa hengessä, samoin eräät sellaiset julkisuuden henkilöt, jotka eivät ole suhtautuneet kommunisteihin kovin suurella suopeudella.

Ilta-Sanomien, Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen sekä eräiden muiden lehtien suhtautumisessa ei sellaisenaan ole mitään hämmästyttävää. Tällaiset suhtautumistavat — vaikeneminen, epätoivoinen epäpolitisoinen, hyökkääminen poliittisen rikoksen kohdetta vastaan — palvelevat yhtenäisiä pyrkimyksiä ja intressejä. Porvarillis-taantumuksellisten piirien suhtautumisessa uusiin fasistisiin ilmiöihin ei ole mitään uutta verrattuna siihen, miten ne suhtautuvat myös vanhaan fasismiin. Porvarillis-taantumuksellisessa fasismintulkinnassa hyppää silmille kaksi väittämää. Ensiksi, fasismi ei ole perustunut eikä perustu kapitalismin lainmukaiseen kehitykseen, vaan se on Suuri Sattuma, joka selittyy viime kädessä tahtoperäisistä tekijöistä tai fasististen suurmiesten demonisista oikuista. Toiseksi, fasismin suhde monopolipääomaan pyritään peittämään ja unohtamaan, pyritään purkamaan fasismin ja monopolipääoman taloudellinen, poliittinen ja ideologinen yhteys. Tämä purkamistyö aloitettiin itse asiassa jo Nürnbergin oikeudenkäynnissä, jolloin länsiliittoutuneiden toimesta natsismin poliittiset ja sotilaalliset johtomiehet saivat osakseen toisenlaisen kohtelun kuin finanssipääoman edustajat. Kun äärioikeisto- ja oikeistovoimat suhtautuvat vanhaan fasismiin tällaisena ilmiönä, ei ole ihme, että ne suhtautuvat uusiin fasistisiin ilmiöihin saman kaavan mukaan. Fasistisista ilmiöistä pyritään tekemään ilmiöitä vailla olemusta, ilmiöitä vailla taustaa, ilmiöitä vailla yhteiskunnallisia yhteyksiä — sanalla sanoen: epäilmiöitä.

Tällaisessa reagoinnissa paljastuu yleisemminkin oikeistolaisuuden, äärioikeistolaisuuden ja avoimen fasismin välinen suhde. Emme väitä, että oikeistolaisuus, äärioikeistolaisuus ja fasismi olisivat yksi ja sama ilmiö. Mutta, niillä on myös oma yhteytensä. Fasistisen toiminnan muodostuminen räikeämmäksi kuin kertaakaan sodanjälkeisenä aikana on ollut äärioikeistolle ja oikeistovoimille monessa suhteessa hyödyllistä. Fasistisista ilmiöistä on tullut ”normaalin” oikeistolaisen toiminnan suojakilpi ja sen sallittavuuden ilmapuntari. Oikeistolaisuudella, äärioikeistolaisuudella ja fasismilla on oma reaalin, konkreettinen suhteensa, jolta ei ole oikeutettua ummistaa silmiä. Fasistiset ilmiöt ovat täysin antidemokraattisia ilmiöitä, mutta se ei tarkoita, että vain fasistit

olisivat demokraattisten oikeuksien ja vapauksien uhka tällä hetkellä. Demokratian kaventumisen lähteet ovat monopolipääoman herruudessa ja poliittisessa taantumuksessa.

Nykyinen kapitalismin kriisi ruokkii useissa maissa pyrkimyksiä kohti fasis-tis-autoritaarisia ratkaisumalleja, ”vahvaa valtiota” ja poliisivaltiota. Voima-suhde maailmassa on kuitenkin aivan toinen kuin se oli 1930-luvulla. Meillä on tänä päivänä kaikki mahdollisuudet tehdä fasismista historiallinen katego-ria. Sen vuoksi onkin korostettava, ettei kenenkään henkilön demokraattisuu-den mitta rajoitu v a i n fasismiin vastustamiseen, vaan kysymys on siitä, minkä kannan ihmiset ottavat maailmanmittaisessa demokratian ja taantumuksen vä-lisessä taistelussa, esiintyykö tämä taantumus avoimen fasismiin muodossa, fa-sismin avulla tai ilman fasismia.

Tutkijaliiton 6. teesissä korostetaan: ”Kaikkien rehellisten demokratiaa ja humanismia kannattavien ihmisten on tehtävä tilinsä selväksi fasististen ilmiöi-den kanssa. Se on jokaisen demokraatin — toimi hän sitten ruumiillisen tai henkisen työn piirissä — demokraattisuuden mitta. Mutta samalla on kysymys myös laajemmasta, nimittäin siitä, ovatko demokratian puolustajat valmiita kamppailemaan k a i k k i a niitä taantumuksellisia tendenssejä ja pyrkimyks-iä vastaan, joiden äärimmäinen ilmenemismuoto fasismi on.”

Olemme liittokokouksessamme ja tämän lehden palstoilla usein tuoneet esil-le, miten demokratian kaventuminen ilmenee tällä hetkellä koko maan yhteis-kunnallisessa elämässä, myös tieteellisessä ja kulttuurielämässä. Tilanne ei täs-sä suhteessa ole muuttunut. Poliittinen syrjintä jatkuu, tuoreimpana tapaukse-na Heikki Haapalan tapaus Oulun yliopistossa. Kamppailussa on saavutettu myös voittoja, esim. oikeistovoimien pyrkimys heittää Suomen Akatemiasta ulos kolme suunnittelijaa ilmiräikein perusteluin kyettiin torjumaan.

Demokratian ja demokraattisten voimien puolustajilta ei työmaata puutu missään päin yhteiskunnallista elämää, ei myöskään tieteen ja kulttuurin insti-tutioissa. Erityinen vastuu ja merkitys on maamme sivistyneistön kannano-toilla ja omakohtaisella toiminnalla. Sellainen ”peilidemokraattisuus” ei riitä, että peilin edessä tai sanoissa vakuutellaan demokraattisuutta; demokraatti-suuden on toteuduttava toiminnassa poliittista ja kulttuuritaantumusta vas-taan. Tämän päivän Suomen sivistyneistö muistuttaa varmasti paljon enem-män vuoden 1905 sivistyneistöä kuin 1930-luvun sivistyneistön enemmistöä. Siitä kuuluu kiitos sivistyneistön demokraattiselle toiminnalle ja demokraattisil-le järjestöille. Viime numeron pääkirjoituksessa korostimme tieteellisen ja jul-kisen keskustelun merkitystä vallitsevassa tilanteessa. Niin tärkeätä kuin kes-kustelu onkin, ei se yksistään riitä. Nyt tarvitaan kaikilta demokratian voimilta entistä korkeampaa tietoisuuden ja vastuullisuuden, toiminnan ja järjestäyty-neisyyden astetta.